

BUREEL :

DIESTERSCHE STRAET, TE SINT-TRUIDEN.

AENKONDIGINGEN

15 Cent PER REGEL.

Brieven, artikels, geld, franco toe te zenden.

HET REGA

NIEUWS- EN AENKONDIGINGSBLAD.

VADERLAND.

GODSDIENST.

VRYHEID.

Dit blad verschijnt tweemaal per week, des woensdag en des zaterdags, by den Opsteller-Uitgever HUNGER DE COCQ-CRETEN, te Sint-Truiden. — Jaerlyksche inschryving voor St-Truiden, 3 fr.; vrachtwy voor alle andere plaatsen des ryks, 6 franken; voor Holland, 1 fr. 50 c.

DE SCHOOL DER VOLWASSENEN EN DE GODSDIENST.

De *Moniteur* deelt een koninglyk besluit mede hetwelk het geestelyk onderwijs, bepaald door de wet van 1842, niet meer verplicht maakt in de aduiken — scholen!!!

Het zedelyk gevoel van het gouvernement verdwynt al meer en meer, en wy zien met angst de toekomst van ons geliefde vaderland te gemoet, dewyl dezen die het tot het welzijn moeten geleiden, alles wat mogelyk is inspannen om het in zyn verderf te storten.

De steelsmatige vyandelykheid van ons ministerie aen den godsdienstigen invloed moet voor België op een rampzalige einde uitkomen; dat is onvermydelyk, en dezen alleen bemerken dit niet die het duidelyk zouden moeten zien.

Dagelyks bestatigen wy rampzalige feiten spruitende uit de ongodsdienstigheid, uit de zedeloosheid: het werkvolk staet op tegen de meesters en brengt gansch een gewest in oproer, plundert, rooft en brandt; dit alles omdat men den godsdienst heeft versmaed welke aen de werklieden hunnen pligt leert kennen; het gouvernement kan slechts met het brutale geweld den oproer dempen, en niet te min blyft het blindelings voortgaen in het bestryden van den zedelyken invloed.

Het koninglyk besluit nopens de school voor volwassenen is een nieuw bewys van de vyandelykheid van het ministerie aen dezen heilzamen invloed. De mensch heeft vooral dien invloed noodig, wanneer hy de kinderjaren verlaat om het echte leven in te gaen, wanneer de driften samenspannen om hem in het verderf te storten. Nu 't is juist dit oogenblik welk het ministerie waerneemt om de jeugd aen den godsdienst te onttrekken en het onderwijs en van onverplichtend te maken.

Nu twee jaren geleden, kwam M. Alph. Vandenpeereboom, minister van binnenlandsche zaken, en in een lang verslag bevestigde hy aen den koning de noodzakelykheid van het christelyk onderwijs te doen geven in de aduiken — scholen. De koning stemde daerin toe, en teekende een besluit in dien zin opgesteld.

Heden komt M. Pirmez, minister van binnenlandsche zaken, en hy beweert, dat zyn voorganger en de koning niet geweten hebben wat zy deden toen zy in 1866 het christelyk onderwijs in gemelde scholen bragten. De koning stemt daerin ook toe, en teekent een besluit waerby hy zyn eigen logenstraft en tegenspeekt!

En alzo beneemt men aen den troon allen eerbied, alle waardigheid; alzo doet men den koning dansen gelyk het ministerie fluit. Is dat niet zoo schandelyk als bedroevend?

Waerlyk de ministers deden beter van zelve dergelyke besluiten te onteekenen

volgens hun welbehagen: hoe onwettig het ook ware, het zou ten minsten den troon niet verachtelyk maken.

Ja, 't is eene droevige toekomst welke de godsdiensthaters die in den koninglyken raad zetelen, aen België voorbereiden; want als alle zedelyke band zal verbroken zyn; wanneer de driften den heilzamen toom der religie niet meer zullen gevoelen, wat moet er van de belgische samenleving geworden? Eene maetschappij zonder godsdienst is niet mogelyk zonder dat men in de barbaerscheid vervalle; en niettegenstaende de duidelykheid hiervan, niettegenstaende de straffen die God ons land overzendt, volhouden de ministers in hunne godsdienstvervolgende handelwyze!

Wanneer dan zal de burgery wakker worden, en geheel dat franmaconsboekken omverwerpen?

HET ONDERWYS.

Oorlog aen het katholyk en aen het vrye onderwijs!... Dit is op onze dagen het ordewoord door de doktrinaire en liberalen van allen rang en graed gegeven. Het katholyk onderwijs, zeggen zy, is enkel goed om het verstand en den geest te besmetten met vreemde en gevaerlyke denkbeelden; de ware wetenschap en de grondige geleerdheid kunnen uit dit bron niet geput worden.

En regt aerdig! 't is juist dit onderwijs aen hetwelk zy zoo een hevigen oorlog verklaren, en dat in de wedstryden; zelfs door de mannen van hunne kliek ingerigt, de schoonste palmen behaelt. De proef op de som.

In den pryskamp van latynschen opstel in rhetorika, zyn er slechts twee pryzen toegekend: 't is een leerling van 't bisschoppelyk kollegie van Enghien (die er den tweeden van behaelt), en op 14 leerlingen die accessiten bekomen, zyn er 9 die in geestelyke gestichten het onderwijs ontvangen.

In den pryskamp van vlaemsche taal in rhetorika zyn op 15 pryzen en accessiten, elf toegekend aen leerlingen van bisschoppelyke kollegies; slechts twee zyn aen het officieel onderwijs te beurt gevallen.

In den pryskamp der latynsche derde, zyn twee pryzen van de dry verlend geworden aen leerlingen van het kollegie van St-Truiden, geplaatst onder het bestuur van Mgr den Bisschop van Luik.

In den pryskamp van mathematieken en de tweede latynsche of poësis, zyn de twee eenigste toegekende pryzen behaelt geweest, den eersten door eenen leerling van 't Sint-Ramoldus kollegie, van Mechelen, den tweeden door eenen leerling van het kollegie van St-Truiden.

Als wy nu in hun geheel de verschillende pryskampen der latynsche en de professoren

nele klassen beschouwen, en als wy voor ieder van die pryskampen het getal opnemen der leerlingen van elk gesticht welke in den *Moniteur* gemeld zyn als hebbende ten minste 60 punten op 100 bekomen, dan vinden wy dat deze minimum van 60 punten 267 bereikt of overtroffen is geweest, waer van 189 keeren door de leerlingen der 25 officieele gestichten, of gemiddeld 8,2 voor elk gesticht, — en 78 keeren door de leerlingen der 9 vrye kollegies, of gemiddeld 8,6 voor elk. Dus werd, gemiddeld, de minimum van 60 punten dikwyler bereikt of overtroffen in de bisschoppelyke kollegies dan in de officieele onderwijsgestichten.

Voegen wy er by dat een der eerste, het kollegie van Sint-Truiden, onder dit opzigt aen het hoofd der gestichten van het land staet, het is 50 keeren genoemd in het officieel blad; de atheneums van Luik en van Brussel, die in 2de en 5de lyn komen, hebben slechts onderling het minimum van 60 punten 26 en 24 keeren bereikt.

Naer wy vernemen, zegt de *Etoile belge*, is er een volledig ontwerp voorgedragen aen den heer minister van binnenlandsche zaken, tot hervorming van het normaal onderwijs.

Dat werk is opgesteld door den heer Braune, professor van leerwyze by de normaalschool van Nyvel, verslaggever van de commissie door den minister benoemd om hem een ontwerp van hervorming voor te dragen.

Men is zeer nieuwsgierig om te weten wat er uit dat ontwerp zal voortkomen.

ROME!

De revolutionnaren, opgemaakt door Mazzini en Garibaldi, gaen dapper voort met toebereidselen van allen aard te maken om Rome en de Pauselyke Staten te veroveren en te verwoesten, om den Paus weg te jagen en de Kerk te vernietigen.

't Is alzo, dat sommigen willen zeggen dat Rome op vele plaatsen zou ondermynd zyn, en dat men zich zou bereiden om, by middel van ontloffingen, schrikkellyke verwoestingen in de heilige stad aen te rigten.

Onlangs heeft de politie van Rome, onder de muren der stad, naby de kerk van San Giovan, eene plaats ontdekt alwaer men een groot getal nieuwe fusieken, revolvers en eenige van die vervaerlyke orsinibommen had verzameld.

Oyer eenige dagen heeft de H. Vader het militair hospitaal van Rome bezocht en de zieken aengemoedigd en getroost.

Het militair bestuur van het pauselyk leger heeft dezer dagen eene nieuwe gift van de katholyke komiteeten ontvangen, bestaende

in twelf stuks kanon en twintig kassen allerehande krygsvorraed.

— Eene deputatie van katholyke dames uit Holland is den Paus een prachtig en kostelyk yaendel komen aanbieden, voor het pauselyk leger beschikt.

DE LOGIE — SPANJE — FRANKRYK.

Spanje heeft geen oogenblik rust meer genoten sedert dat, nu tien jaer geleden, de vrymetselaers logien en andere beëdigde vergaderingen zoo talryk als kampenootien zich daer hebben neergezet.

Spanje, dat nog opregt katholiek is, waer de godsdienst door de negen- en negentig hondersten van het volk word beleden, had zich reeds verscheidene keeren aen den Paus aengeboden, om Rome ter hulp te komen, in geval de revolutionnaire bloedhonden hunne handen nog durfden uisteken naer zynen eeuwenouden troon. En nu er een nieuwe aanslag op de Kerk gesmeed word, is het ligt te begrypen dat de logie de revolutie aenstoekt in Spanje zelf; opdat dit land, verre van den Paus ter hulp te snellen, genoeg in handen zou hebben in zyn eigen huishouden; want men moet heel wel begrypen dat gansch het politiek boeltje van Europa door de logie besturd en gewikt word. En nog meer, ziet men trouwens niet dat de logiebladen de kleinste gelegenheid eene nietigheid te baet nemen om Frankryk in het harnas te jagen tegen Pruisen, opdat eerstgenoemd land zich zoo min mogelyk met de zaken van Italië zou kunnen bemoeijen, en de revolutie vry spel zou hebben met Rome.

En wat zal Frankryk over die beweging denken? Indien het waer is wat men zoo al over de byeenkomst van den Keizer met de Koningin van Spanje te St-Sebastiaen gezegd heeft, dan moet Napoleon niet heel tevredde zyn over de gebeurtenissen van Spanje. Immers men zegde dat de Keizer vanzin was Spanje tegen Italië in het harnas te jagen. Maar de logie is Napoleon vóórgelkomen — aldus dit laatste te beletten Pruisen te ondersteunen; nu zal dit natuerlyk niet kunnen zyn, want Spanje zal leed genoeg hebben niet zyn eigen huishouden.

In alle geval spelen die gebeurtenissen in de kaart van Pruisen, en, naer het selynt, zou Von Bismarck thans den oorlog aanblyzen. Die doortrapte minister, dien men zegde een oogenblik in ongenade te zyn gevallen, zou weer in goede gratie gekomen zyn, en meer invloed hebben dan ooit vroeger. In alle geval is er bevel gegeven geworden de zoogezegde ontwapening te staken, en af te wachten wat de gebeurtenissen zullen medebrengen.

P. Makebyde en de Catechismus van Mechelen.

Allé vlamingen kennen den *Melchenschen Catechismus*. In hunne teedere jaren stameren zy de eerste bladzijden van dit leerboek; wat later printen zy zich de 41 lessen in 't geheugen, en zy trachten deze zoo goed mogelyk te verstaen; in hunne latere jaren verheugen zy zich nog over de verhevene leeringen en belangryke redelissen, die zy in verscheidene deelen van den Catechismus geput hebben.

Deze Catechismus is oud, en sedert meer dan twee eeuwen word hy alleen, in al de kerken en kapellen van Brabant en Vlaenderen, geleerd en uitgelegd. Men weet dat hy eens in 1807 vervrezen is geweest, om plaats te maken voor den *Napoleonischen Catechismus*, maar in België is het vóóns nooit ten uitvoer bragt. In geene kerk van het land zoo het alsdan bestond, werd de Fransche Catechismus aengeleerd.

Welk is de oorsprong van dit boek? wie heeft het opgesteld, wie afgekondigd?

Ziehier betgeen wy deswegens by verscheidene schryvers hebben gevonden. Op het einde der xvi^e eeuw was door gansch België de Catechismus van Petrus Cancius in zwang, maar allengskens drongen hier en daer nieuwe boekskens in; eenige dezer waren onvolledig, andere min nauwkeurig, andere heiden over naer de nieuwigheden. Op de eene parochie volgde men dit, op andere gene boek; zoodat er verwarring moest ontstaan. Zoo was de staet van zaken, toen onze bisschoppen in provinciale kerkverga-

dering, te Mechelen in 't jaer 1607 te samen kwamen.

In de besluiten, die zy alsdan opstelden, gebode zy, dat men overal, te beginnen van den aenstaenden Kerstdag, eenen nieuwen Catechismus zou volgen, die op last van de kerkvergadering zou uitgegeven worden. De bisschoppen hadden dit moeyelyk werk toevertrouwd aen eenen wyzen en voorzigtigen Pater, met naem Lodewyk Makebyde, der societeit Jesu. Er was een verstandig man noodig om zelken arbeid wel te voltrekken; nteis, immers schynt gemakkeliker dan het opstellen van eenen catechismus, maar niets eischt inderdaed meer meer kunde, voorzigtigheid en bescheidenheid.

Pater Makebyde zette zich yverig aen het werk, zoo dat het welhaest in 't licht kon gegeven worden. Nogtans weet men niet juist of het voor Kerstdag van gezegd jaer verscheen. De goedkeuring van Mathias Van Hove, aertsbisschop van Mechelen, draegt geene dagteekening; zy luidt als volgt:

Wy onderschreven hebben dezen Catechismus wel doorlesen, ende vinden den selven goet ende proflych om ggedrukt te worden, ende alle der jonckheit van de provincie des Artsbisdoms van Mechelen voor te houden ende te doen leeren, naer d'ordonnantie van het concilie provinciael van Mechelen.

MATTHIAS, aertsbisschop van Mechelen.

Het koninglyk privilege, aen Trognestus, drakker van Antwerpen verleend, is gedagteekend uit Brussel, den 1sten oktober 1609; maar reeds kon er eene vroegere uitgave geweest zyn die waerschyntlyk te Mechelen zelf bezorgd werd.

Deze Catechismus is verdeeld in vyf deelen en in 49 lessen. Hy werd aenstonds overal aengengenomen en in

gansch de Mechelsche provincie onderwezen. Men bemerkte nogtans eenige onnauwkeurigheden, die konden veranderd en verbeterd worden.

De hoogweerde Hendrik Van Cuyck, bisschop van Roermond, had insgelyk eenen Catechismus bereid, en zelfs zoo het aen eenigen toeschyn, had hy dit ondernemen op verzoek van het provinciael concile, gehouden in 1607. Of hy dit werk later overzien en in den vorm van Makebyde's Catechismus bragt heeft, weten wy niet; enkelyk merken wy op, dat de historieschryver Havensius meent dat Van Cuyck de ware opsteller van den hedendaegschen Catechismus is.

Wy zegden dat het werk van Makebyde niet volmaekt is, en eenigen er verbeteringen aen vroegen. Hierover handelden de bisschoppen in hunne vergadering ten jaer 1625, en zy namen het nieuwe ontwerp aen, Jacob Boonen, aertsbisschop van Mechelen, had dit ontwerp te voren aen zyne medebisschoppen ten onderzoeke gezonden, en eenige aanmerkingen ontvangen, die hy Malder, geleerden bisschop van Antwerpen, toezond. Deze maekte het werk volgens de aenteekeningen der bisschoppen op.

Na de vergadering, keurde de aertsbisschop den nieuwen Catechismus, in den naem van af de Kerkvoogden der provincie, op 22 augustus 1625, goed. Weinig tyd nadien gebode hy, te beginnen van O.-L.-V. Lichtmis eerstkomende geen anderen catechismus meer te gebruiken.

Dit nieuwe werk handelt, gelyk het oude, in 5 deelen, over het geloof, de hoop, de liefde; de zeven heilige sacramenten en over de christelyke regtveerdigheid. De eerste lessen zyn ook over den mensch en zyn ciade,

over den christene en zyn teeken. Maer in plaats van 49 lessen die P. Makebyde gemaakt had, vindt men er maar 41.

Hieruit volgt dat de hedendaegsche Catechismus, in vele punten verscheillig met den andere, maar ten jaer 1625 verveerdigd is, 16 jaren na het afkondigen van het werk van Makebyde en 14 jaren na de dood van Van Cuyck. Sedert is er geene verandering meer toebragt aen den provinciaelen Catechismus, niettegenstaende de poogingen, die ten dien einde aangewend werden.

Inderdaed, gedurende de moeyelykheden, verwekt omtrent 1690 wegens de te strenge of te slappe leering in het stuk van zeden, wilden eenige schryvers de leering van het boekken strenger maken, maar de bisschoppen, te Brussel in 1691 of 1695 vergaderd, keurden dit gansch af.

Opnieuw maekten eenige mannen in 1714 het ontwerp veranderingen in te brengen, en droegen hua werk op aen den kardinael van den Elzas, aertsbisschop van Mechelen. Deze uitmuntende man zond ve aenteekeningen aen af de bisschoppen der provincie, na wier onderzoek alles verworpen werd.

De Catechismus is duizende malen herdrukt geweest, en hierdoor slopen er verscheidene feilen in. De bisschoppen van Yperen en van Brugge en de aertsbisschop van Mechelen hebben in de verledene eeuw eene nauwkeurige uitgave bezorgd, maar deze dry uitgaven komen in verscheidene plaatsen niet ten volle overeen. In 1844, onder andere, heeft Z. Em. de kardinael-aertsbisschop eene dergelyke verbeterde uitgave in 't licht gegeven.

Het dunkt ons, na al deze aenteekeningen, dat men Pater Makebyde als den eersten en waren opsteller van

